

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tartışmalarına Fıtrat Temelli Bir Yaklaşım

A Human Nature-Based Approach to Gender Equality Debates

Ömer ALAN

Özet

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği tartışmaları; her birisi bizzat tartışma konusu olan bir çok alt başlık bulundurmaktadır. “Her alanda” kadın-erkek eşitliği çizgisinde süregelen bu tartışmalar, insana dair biyolojik, psikolojik ve sosyolojik değerlendirmeler üzerine kurulu olsa da insanın doğuştan sahip olduğu bütün bu özellikleri de ihtiva eden, tartışmaların merkezinde tutulması gereken “fıtrat” kavramına yeteri kadar yer verilmemektedir. Bu çalışmada; cinsiyetin biyolojik ve toplumsal açıdan tanımlarına, toplumun kadın ve erkek hakkında düşüncelerine, toplumsal rollerin dağılımı ve fıtratın etkisi konularına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, erkek, toplumsal cinsiyet, cinsiyet rolleri, hak, eşitlik, fıtrat,

Abstract

Debates on Gender Equality contain many sub-topics, each of which is itself a subject of a separate discussion. Although these ongoing debates on the topic of equality between men and women in "every field" are based on biological, psychological and sociological evaluations of human beings, the concept of "fitra" (human nature), which includes all these innate characteristics of human beings and should be kept at the centre of the discussions, is not given enough space. This study includes the biological and social definitions of gender, social considerations on men and women, the distribution of social roles and the effect of human nature.

Key Words: women, men, gender, gender roles, rights, equality, nature

Cinsiyet kavramı, yerine ve kullanım şekline göre fen bilimlerinde farklı, sosyal bilimlerde farklı anlamlara gelebilmektedir.

1. Cinsiyetin Biyolojik ve Toplumsal Tanımı

Cinsiyet kavramı, yerine ve kullanım şekline göre fen bilimlerinde farklı, sosyal bilimlerde farklı anlamlara gelebilmektedir. Hem anlam kargaşasını önlemek hem de cinsiyet kavramı üzerine bina edilen düşüncelerin daha iyi ifade edilmesi adına “cinsiyet” kavramı farklı bilim çevrelerince biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak iki kategoride değerlendirilmektedir.

a) Biyolojik Cinsiyet

Biyolojik cinsiyet (sexuality), bireyi biyolojik anlamda, dişi [female] veya er [male] olarak tanımlayan kavramdır (Vatandaş, 2007). Bireyin cinsiyetinin fizyolojik-anatomik özelliklere göre değerlendirilmesinde “biyolojik cinsiyet” kavramı kullanılmaktadır.

b) Toplumsal Cinsiyet

Birey toplumsal anlamda Kadın (woman) veya Erkek (man) olarak tanımlandığında “toplumsal cinsiyet (gender)” kavramı ortaya çıkmaktadır (Vatandaş, 2007).

Toplumsal cinsiyet, bireye toplum içerisinde, sosyo-kültürel olarak belirlenen cinsiyet rollerine karşılık gelen kavramdır. Bir başka ifadeyle; toplumsal cinsiyet, toplumun ve kültürün attığı anlamlar, biçtiği roller, verdiği sorumluluklarla kadın ve erkekte beklenenlerdir. Bu nedenle bu kavramın muhtevası toplumdan topluma, bir zaman diliminden diğerine farklılıklar gösterebilmektedir.

Toplumsal cinsiyetin, bir anlamda biyolojik cinsiyeti de içerdiği söylenebilir. Netice itibarıyla toplum düzeyinde kadın-erkek cinsiyet algısının oluşmasında biyolojik özelliklerin ve farklılıkların da yeri olduğunu söyleyen hem sosyolojik hem de bilimsel tespitler vardır.

2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tartışmaları

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” tartışmaları içerisinde bir çok alt başlık bulunur ve her birisi bizzat tartışma konusudur. Sadece “cinsiyet” ve “eşitlik” kavramları üzerine bile farklı bilim dallarında sayısız araştırmalar ve tartışmalar mevcuttur. Hatta bu tartışmalar, yalnızca bilim sahasında kalmayıp zaman zaman sosyal medyada, zaman zaman da farklı şekillerde farklı mecralarda sürmektedir.

Eşitlik nedir? Adalet nedir? Eşitlik = Adalet midir? Ayrı-Ayrı nedir? Fark-Farklılık nedir? Her biri kendi başına birden fazla anlam ifade eden bu anahtar kavramlar hangi manada, hangi maksatta kullanıldığı açıkça ifade edilmeden “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” meselesinin tartışılması doğru değildir (Gültekin, 2014). Tartışmanın amacına uygun sonuçlar vermesi için bu “teknik hatalardan” arındırılması gerekmektedir. Aksi takdirde bu tartışmalardan sağlıklı sonuçlar elde etmek pek mümkün olmamaktadır. Tartışılan meselenin esasından uzaklaşıp, çeşitli polemiklere sebep olan durum da yine bu anahtar kavramların “doğru” kullanıl(a)mamasıdır.

2.1. Eşitlik ile Neyi Kast Ediyoruz?

Toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalarında kadın hakları üzerine yapılan değerlendirmelerde özellikle kullanılan kavram “Eşitlik” kavramıdır. Eşitlik

Dünyada akıl sahibi olan varlık yalnız insandır ve insan da diğer canlılar gibi biyolojik cinsiyete sahip bir varlıktır.

kavramı bilindiği üzere hukuksal bir kavram olmasının yanı sıra aynı zamanda cebirsel bir ifadedir. Cebirsel olarak eşitlik, eşitliğin her iki tarafında bulunan öğelerin belirli bir kritere göre (adet, miktar, değer vs.) aralarında hiçbir “fark” olmamasıdır (Gültekin, 2014). Örneğin, adet olarak, dört elma ile dört armut birbirine eşittir. Fakat nitelik olarak elbette eşit değillerdir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalarındaki kadın-erkek eşitliği meselesinde de kriterlerin belirlenmesi bu yüzden çok önemlidir. Örneğin; eşitlikteki kriter, dini mi? hukuksal mı? biyolojik mi? fizyolojik mi? açıkça belirtilmelidir. Aksi takdirde kadın-erkek eşitliği denildiğinde, “kadın=erkek” ile “kadın ve erkek bütün özellikleriyle mi eşit” demek istenmektedir yoksa “kadın ve erkek bazı yönlerden birbirleriyle eşittir” mi demek istenmektedir net olarak bilin(e)memektedir.

2.2. Toplum Gözünden Kadın ve Erkek Değerlendirmeleri

Dünyada akıl sahibi olan varlık yalnız insandır ve insan da diğer canlılar gibi biyolojik cinsiyete sahip bir varlıktır. Kadını ve erkeği değerlendiren varlık yine bir kadın veya erkektir. Dolayısıyla değerlendirme yapılırken tarafsız olunmasını beklemek pek mümkün değildir. Örneğin “kadın”ı, bir erkek değerlendirse taraf durumunda olmaktadır, “Kadın”ı, bir kadın değerlendirse yine taraf durumunda olmaktadır (Battal, 2011). Fakat her iki cinsin, hem kendi cinsini hemde karşı cinsini değerlendirdiği araştırmalarda, bu durumun daha farklı sonuçlarının olduğu da görülmektedir.

Yapılan bir çalışmada Topuz ve Erkanlı (2016) katılımcılara; cinsiyetleri, eğitim seviyeleri, yaşları, çalışma durumlarını sormuşlar ve şu soruları, uygun formatta yanıtlamaları istemişlerdir:

“Erkek gibidir. Çünkü.....”

“Kadın gibidir. Çünkü.....”

Çalışmada katılımcıların kadın ve erkek hakkında metaforik yönden düşünmeleri sağlanmış ve veriler bazı genel başlıklar altında toplanmıştır. Örneğin nitelendirmede kullanılan kavramlardan “dağ, taş, kaya” gibi kavramlar “doğa” başlığı altında; “ağaç, çınar, çiçek” gibi kavramlar “bitki” başlığı altında; “anne, baba, rehber, yönetici” gibi kavramlar da “rol” başlığı altında toplanmıştır.

“Bitki” başlığı altında ağırlıklı olarak erkeğe “çınar, ağaç” gibi ifadeler kullanılırken kadın için “gül, çiçek” gibi ifadeler kullanılmıştır.

“Doğa” başlığı altında ağırlıklı olarak erkeğe “dağ, taş, kasırga” gibi ifadeler kullanılırken kadın için “toprak, deniz, yağmur” gibi ifadeler kullanılmıştır.

“Rol” başlığı altında ağırlıklı olarak erkeğe “gemi kaptanı, reis, yönetici, savaşçı” gibi ifadeler kullanılırken kadın için “rehber, anne” gibi ifadeler kullanılmıştır.

Bu ve benzer başlıklar incelendiğinde her iki cinsin de hemcinsleri ve karşı cinsleri için yaptığı değerlendirmelerden “Erkek” ve “Kadın” için aşğıdaki genel ifadelere ulaşılmıştır :

Erkek için:

- Etken-Yöneten-Yönlendiren
- Koruyucu-Kollayıcı-Sahiplenici
- Mantıkla Hareket Eden-Duygularını Göstermeyen
- Fiziksel Güç Kullanabilen
- Yüceltilen
- Bencil

Kadın için ise:

- Kırılğan
- İlgiye ve Bakıma Muhtaç
- Edilgen ve Bağımlı
- Karmaşık ve Anlaşılması Zor
- Mutluluk Vermesi Beklenen
- Çalışkan ve Sorumluluk Sahibi
- Yaşamın Devamlılığını Sağlayan

Bu araştırma göstermektedir ki; kadın, erkek hakkında nasıl bir değerlendirme yapıyorsa erkek de erkek hakkında benzer değerlendirmelerde bulunmaktadır. Aynı şekilde kadın, kadın hakkında nasıl bir değerlendirme yapıyorsa, erkek de kadın hakkında benzer değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Yine sadece üniversite öğrencileri üzerinde yapılan benzer araştırmalarda da bu çalışmaya benzer sonuçlar alınmıştır. Elbette bu araştırmanın sonuçları toplumun bütününe yansıtılamaz fakat bu araştırma “kadın, erkek hakkında ne düşünür?” “Kadın, kadın hakkında ne düşünür?” “Erkek, kadın hakkında ne düşünür?” “Erkek, erkek hakkında ne düşünür?” sorularına yanıt ararken aynı zamanda toplumsal cinsiyete dayalı rol dağılımına dair önemli sonuçlar da vermektedir.

2.3. Rollerin Dağılımında Toplumsal Cinsiyet Algısının ve Fıtratın Etkisi

Toplumsal cinsiyet eşitliği savunucularının büyük bir kısmı, toplumsal rollerin dağılımında; ataerkil veya anaerkil toplum düzenlerinde, tarihsel-toplumsal öğretilere göre sonradan öğrenilmiş kalıplardan ibaret olan bir anlayışı benimsememektedir. Bu anlayışta insanın fitri meyilleri ve iradesi neredeyse yok sayılmaktadır. Biyolojik ve fizyolojik özelliklerin ise rollerin dağılımında, yalnızca avantaj-dezavantaj düzeyinde bir katkısından söz edilmektedir.

Örneğin; ataerkil yapının egemen olduğu bir toplumda, kız ve erkek çocuklar bu yapıya uygun yetiştirilmektedir. Bu topluma ait aile tipinde ayıplama, yanlışlama ve buna benzer birtakım yönlendirmeler ile kız çocukları,

Toplumsal cinsiyet eşitliği savunucularının büyük bir kısmı, toplumsal rollerin dağılımında; ataerkil veya anaerkil toplum düzenlerinde, tarihsel-toplumsal öğretilere göre sonradan öğrenilmiş kalıplardan ibaret olan bir anlayışı benimsememektedir.

Fiziksel açıdan çok güçlü kadınlar dahi hamilelik dönemlerinde ve sonrası dönemlerde davranışlarını daha dikkatli yapmak durumunda kalmışlardır.

ev içi işlerden sorumlu tutulmak üzere yetiştirilmektedirken erkek çocukları ise ev işlerinden bağımsız, dışarıya dönük olarak yetiştirilmektedir.

Bu anlayışa göre, örneğin; kız çocuklarının, küçük yaşlardan itibaren oyuncaklarında dahi bebek, minyatür mutfak eşyaları, temizlik eşyaları gibi oyuncaklara yönelmesi sağlanıp, bu oyuncaklar ile oynatılarak çok küçük yaşlardan itibaren ev içi işlerine yönlendirilmektedir. Erkek çocuklarının ise saldırganlık ve harekete dayalı silah, araba, uçak gibi oyuncaklara yönlendirilerek ev dışı işlere (maîseti sağlama, güvenliği sağlama vs.) yönelmesi sağlanmaktadır. Oysa bugün kabul gören tarih anlayışına göre, kadın tarihin ilkel dönemlerinde dahi ev içi işlere yönelmiş, erkek ise ev dışı işlere yönelmiştir. Çünkü insanın fitri meyilleri bunu gerektirmiştir.

Nitekim, ilkel dönemlerden bugünlere kıyasla kadınlar yaşamlarının büyük kısmını hamile olarak veya çocuk bakarak geçirmişlerdir. Fiziksel açıdan çok güçlü kadınlar dahi hamilelik dönemlerinde ve sonrası dönemlerde davranışlarını daha dikkatli yapmak durumunda kalmışlardır. Çocuklarının bakımını üstlenmeleri ile onlara yakın olmak zorunda kalmaları nedeniyle de erkeğe nazaran “dışarıyla” irtibatları azalmıştır. Bu durumda kadınlar, edilgen (yalnızca kendinden sorumlu olmaması, çocuklarına bağımlı olması), sâkin (hareket alanının sabit ve yerleşik olması) ve bakıcı rolleri üstlenmişlerdir. Erkekler ise bu durumda fiziksel güce dayalı işleri yapmak durumunda olmalarından dolayı avlanmak ve güvenliği sağlamak için savaşçı, mücadeleci, cesur olma gibi rolleri üstlenmiştir.

Dolayısıyla; yeterince politize olmuş toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalarını, tutarlılık ve tarafsızlık açısından, ön yargılardan, klişelerden uzak bir bakış açısıyla değerlendirmek gerekmektedir.

Önyargı bilindiği üzere bir kişi veya toplum hakkında sahip olunan olumsuz inanç ve düşüncelerdir. Bir kişi veya topluma karşı önyargılı olmak, o kişi veya topluma karşı tarafsız ol(a)mamak demektir. Ön yargı, kaynağını subjektif deneyimler, kanaatler ve söylentilerden almaktadır. Önyargının toplumsal boyutta akıl, ahlak, adalet, hoşgörü gibi normları ihlal etmesi kaçınılmazdır (Vatandaş, 2001). Tarih boyunca özellikle Batıda zencilere, çingenelere, kadınlara ön yargılı yaklaşımlar olmuştur. Bu ön yargılar çok uzun yıllar boyunca sürmüştür ve halen de yer yer tezahürleri görülmektedir.

Dolayısıyla; bu tartışmalarda da ön yargılara bağlı olarak, bazı Batılı aydınların ifrat derecesinde tavır sahibi olduğu görülürken, bazılarının da tefrit derecesinde tavır sahibi olduğu görülmektedir. Ünlü psikiyatrist Viktor E. Frankl'ın “Anormal bir duruma, anormal bir tepki vermek normal bir davranıştır.” sözünden hareketle, Batının geçmişinde pek de iç açıcı yeri olmayan “kadın” konusuna eğiliminde bu tarz yaklaşımlarının olmasının “normal” olduğu söylenebilir. Oysa, toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalarına ancak ön yargılardan, ifrat ve tefritten uzak “hadd-i vasat” derecesinde insafı yaklaşımlar ışık tutabilir. Bu konuda hadd-i vasatın fitrat olması kaçınılmazdır.

Fıtrat, insanın biyolojik-fizyolojik özelliklerinden ayrı olarak doğuştan sahip olduğu bir çok akli, ruhî donanım ve yeteneklerine karşılık gelen kavramdır. Dolayısıyla bu bağlamda, insan ya fıtratın iktiza ettiği şekilde yaşamayı ya da fıtratına aykırı şekilde yaşamayı tercih eder. Said Nursi'ye göre insan fıtratına aykırı davranışlar; insana verilen donanım ve yeteneklerin, amacına uygun kullanılmamasına veya amacı dışında kullanılmasına sebep olmaktadır (Sözler, 519). Öte yandan, Said Nursi "Fıtrat, fitrı ve layık olmayan şeyi reddeder, atar" sözü ile de insanın fıtratına karşı kayıtsız kalamayacağını ifade etmiştir.

Netice itibarıyla, "insanı" konu alan her düşüncede olduğu gibi, toplumsal cinsiyet tartışmalarında da, "fıtrat" kavramı büyük önem ifade etmektedir. Fıtrat kavramını yok saydığınızda, bu tartışmalardan sağlıklı sonuçlara ulaşmak mümkün olmamaktadır.

Başta da ifade edildiği gibi "fıtrat" kavramının tartışma içerisinde değerlendirilmemesi ve "mutlak eşitlik" ilkesinin getirdiği bir takım ön yargılı yaklaşımların, subjektif ve klişelere bağlı düşünceye itmesi nedeniyle belirli kalıpların dışına çıkılamamaktadır. Günümüzün bilimsel araştırmaları, "fıtrat" konusunu doğrudan ele almasa da doğuştan gelen bazı özelliklerin kadın ve erkek davranışlarını etkilediğini gösteren sonuçlara ulaşmaktadır.

Beyin üzerine yapılan son çalışmalarda da, iki cinsiyet arasındaki farklılıkların, doğuştan var olabileceğine (fıtrat) dair ciddi kanıtlar elde edilmiştir (Gültekin, 2014).

Doğumları sonrası henüz 24 saat geçmiş olan 100'ü aşkın bebek üzerinde yapılan bir araştırmada bebeklerin sosyal bir objeye ve fiziksel-mekanik bir objeye bakış süreleri ve ilgileri ölçülmüştür (Conellan ve diğerleri, 2000). Araştırmaya göre; erkek bebekler, fiziksel-mekanik objelere ilgilerini yönlendirirken, kız çocuklarının ise, sosyal objelere daha çok ilgi gösterdikleri görülmüştür. Bebeklerin yeni doğmuş olması ve henüz sosyal-kültürel bir etki altında olmamaları, sonuçların doğuştan gelen farklılıklar ve özel-likler ile ilgili olabileceği kanısını güçlendirmiştir.

Cinsiyetler arasındaki sosyal davranış farklılıklarının da doğuştan gelmiş olabileceğine dair ciddi veriler ortaya koyan bilimsel çalışmalar da vardır. Yapılan bir araştırmaya göre doğumlarından 24 saat geçmemiş kız bebeklerin, diğer bebeklerin streten kaynaklanan ağlamalarına ve yüz ifadelerine, erkek bebeklere kıyasla daha fazla tepki verdikleri gözlemlenmiştir (Brizendine, 2012). Ayrıca, kızların, daha bir yaşında olmalarına rağmen, gerilim belirtilerine daha fazla tepki verdikleri, kız bebeklerin, mutsuz veya acı çeken insanlara karşı daha duyarlı oldukları, yine bu araştırmadan elde edilen sonuçlar arasındadır.

Bu konuda yapılan pek çok benzer çalışmaların sonuçları da göstermektedir ki kadın ve erkeğin sosyal davranış biçimleri gerek toplumdaki gerekse aile içerisindeki kadın ve erkek rolleri doğuştan gelen özellikler (fıtrat) ile bağlantılıdır. Bunun yanı sıra elbette fitrata aykırı olan davranışlar ve

Fıtrat, insanın biyolojik-fizyolojik özelliklerinden ayrı olarak doğuştan sahip olduğu bir çok akli, ruhî donanım ve yeteneklerine karşılık gelen kavramdır.

*“Müsavaatsız
adalet, adalet
değildir.” sözü ile
hem de “Beşer,
zâhirî esbaba
bakar; bazan
yanlış eder,
zulmeder. Fakat
kader, başka
noktalara bakar,
adalet eder.”*

birtakım farklı toplumsal tutumlar olabilmektedir. Fakat bunlar doğal bir sürecin sonuçları değil yalnızca birer sapmanın tezahürleridir.

Sosyal hayatta, erkek egemen kültürün varlığının, sosyolojik bir tespit olarak bulunması, esasında bir sapmanın sonucunun tespitidir. Bu sapma, fitratından kopmuş “azıcık ve sanal kudret” sahibi insanın, kendi gücüne tapıp, güç sahibi olduğunda da zayıflara zulmetmesi neticesindedir. Bu vakanın tespiti ile toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalarında bir “malzeme” olarak kullanılması, vicdan ile iletişimi kopmuş olan tüm duyguların akla karşı taarruz vaziyetini alıp müdahale etmesidir (Battal, 2011).

Elbette, bir yanlış varsa doğru olan yapılmıyordur. Fakat bir yanlış, başka bir yanlış ile düzeltmek de bir başka yanlıştır. Tespitler saptırılarak adalet aranmamalıdır. Adalet, hak sahibine, ne eksik ne de fazla olarak, hak ettiğini vermektir. Battal (2011), “Hak” kavramı üzerine şu değerlendirmeleri yapmaktadır :

“Hakkı sadece bu dünyada ve ancak kısmen alınabilecek sınırlı bir varlık olarak algılayan adalet anlayışı laik olmaktan öte bir anlayıştır, sekülerdir, nakıstır. Hakkı “sadece bu dünyada” tam olarak tecelli ettirmeye çalışan ve bunda ısrar-inat eden adalet anlayışı, laikçe de olsa teokratikçe de olsa aslında gayr-i makuldür, akıldışıdır. Aynı şekilde hakkı bu dünyada asla tecelli etmeyecek bir hayal olarak gören adalet anlayışı intiharı netice verir ve dolayısıyla kendi içinde ciddi bir paradoks içerir. Hakkı hem bu dünyada hem öte dünyada tecelli edecek bir olgu ve bir “mutlak varlığın işi” olarak anlayan adalet anlayışı, varlığı doğru anlamlandırmaktadır. Buna göre insanî adalet ancak ilahî adalete yakınlaştığı ölçüde adalettir.” (Battal, 2011)

Said Nursi ise bu noktada hem “Müsavaatsız adalet, adalet değildir.” sözü ile hem de “Beşer, zâhirî esbaba bakar; bazan yanlış eder, zulmeder. Fakat kader, başka noktalara bakar, adalet eder.” (Kastamonu Lâhikası, 385) sözleri ile makul bir adalet anlayışı ortaya koymaktadır.

Netice itibarıyla erkek egemen kültür, bir sosyolojik tespit olmasının yanı sıra bir sapmanın da sonucu olduğu gibi “kadının elinden cesaretini almaktadır”, “kadını eve mahkum etmektedir” şeklindeki “adil” olmayan yaklaşımlar da yine bir sapmanın tezahürleridir.

Meseleyi, “cesaret-esaret” bağlamında ele alarak açmak gerekirse:

1) Birbiriyle alakasız gibi görünen bu iki kelime aslında birbirinin tamamlayıcısıdır. Gereğinden fazla cesaret zarar olmakla beraber, bir nevi nefsin esaretine girmek olarak değerlendirilebilir. Zira nefis rububiyet iddia edecek kadar cesaret sahibidir (Mektubat, 685).

2) Cesaret, bir başka ifadeyle, havf (korku) dan uzak olmaktır. Arapça “Havf” kelimesi “hıfz” kelimesine çağrışım olarak ne kadar yakınsa; Türkçe “Korku” kelimesi de “korumak” kelimesine yine o kadar yakındır. Zira bir şeyin korunamayacağından/ muhafaza edilemeyeceğinden duyulan endişe bir nevi havftır/korkudur. Gazzâlî’nin, “ileride kötü bir durumla karşılaşılacağı beklentisinin insanın ruhunda sebep olduğu elem ve huzursuzluk”

şeklindeki tanımı ise havfa psikolojik açıdan bakan bir yaklaşımdır (Kara, 1997). Bu noktadan bakıldığında; korku/havf kelimeleri aciziyet ve zayıflıktan farklı olarak “temkinli olmak” gibi müsbet manalara da gelebilmektedir.

3) Said Nursi, “Hem kadınlarda, ecnebi erkeklere karşı fitraten korkaklık, tahavvüf var.” (Lem’alar, 454) ifadesi havfin bu yönü ile kadınlarda fitri olduğunu ifade etmektedir.

Ayrıca, “Kadınlar hilkaten zaîf ve nazik olduklarından, kendilerini ve hayatından ziyade sevdiği yavrularını himaye edecek bir erkeğin himaye ve yardımına muhtaç bulunduğundan, kendini sevdirmek ve nefret ettirmek ve istiskale maruz kalmamak için, fitrî bir meyli var” (Lem’alar, 454) ifadeleri ile de kadınların fitraten sahip olduğu havf ile koruma-korunma kavramlarının ilişkisine açıklık getirmektedir.

4) Bebekler üzerinde yapılan bazı bilimsel araştırmalarda kız bebeklerin diğer bebeklerin stresten kaynaklanan ağlamalarına ve yüz ifadelerine, bir yaşında olmalarına rağmen gerilim belirtilerine erkek bebeklerden daha fazla tepki verdikleri daha önceki kısımda belirtilmişti. Bu araştırmaya göre havf gibi diğer sosyal davranış farklılıklarında da doğuştan gelen (fitrat) özelliklerin etkili olduğu görülmektedir.

5) Tarihin ilkel dönemlerindeki toplumlardan itibaren de bakıldığında genellikle kadın cinsinin sahip olduğu rollerin hep sakınma, korunma, savunma üzerine olduğu da kabul gören bir görüştür.

6) Havf, dinî boyutta Cenab-ı Hakk’a karşı duyulan korkudur (Kara, 1997). Yukarıdaki ifadeler havfin maddi yönünü yani bu dünyaya bakan yönünü ifade eder. Manevi ve uhrevi boyutta ise havf Cenab-ı Hakk’a karşı duyulan korkudur.

7) Daha önceki kısımda, toplum üzerinde yapılan araştırmalarda kadınların erkeklere nisbetle daha çok merhametli davrandıkları saptanmıştı. Korunma, savunma, temkinli olma ile ilişkilendirilen ve kadınların fitri özelliği olarak nitelendirilen havfi, merhamet – rahmet - şefkat bağlamında Cenab-ı Hakk’a bakan yönü ile değerlendiren Said Nursi şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Hâlık-ı Zülcelal’inden havf etmek, onun rahmetinin şefkatına yol bulup iltica etmek demektir. Havf, bir kamçıdır; onun rahmetinin kucağına atar. Malûmdur ki, bir vâlide, meselâ bir yavruyu korkutup sinesine celbediyor. O korku, o yavruya gayet lezzetlidir. Çünkü şefkat sinesine celbediyor. Halbuki, bütün vâlidelerin şefkatleri, rahmet-i İlahiyenin bir lem’asıdır” (Sözler, 575).

Bu ifadelerden hareketle, “aciziyet-noksanlık” ve “ontolojik bir dezavantaj” olarak kabul edilen havf anlayışının aksine, Said Nursi havftan-rahmete, rahmetten-şefkate “terfi” yolunu göstermektedir.

8) Şu ifadelerden hareketle de Said Nursi hanımları “şefkat kahramanı” olarak nitelendirmiştir:

Tarihin ilkel dönemlerindeki toplumlardan itibaren de bakıldığında genellikle kadın cinsinin sahip olduğu rollerin hep sakınma, korunma, savunma üzerine olduğu da kabul gören bir görüştür.

Kadın, ev ve mahkumiyet kavramlarının normal şartlarda bir araya gelmesi mümkün değildir.

“Evet kadınların şefkat cihetiyle bu kahramanlıklarını hiçbir ücret ve hiçbir mukabele istemeyerek, hiçbir faide-i şahsiye, hiçbir gösteriş manası olmayarak ruhunu feda ettiklerine; o şefkatın küçücük bir nümunesini taşıyan bir tavuğun yavrusunu kurtarmak için arslana saldırması ve ruhunu feda etmesi isbat ediyor.”(Lem’alar, 463).

Şimdi gelinen noktada “elinden cesareti alınan” kadın ifadesindeki halklara karşı cesaretin ifade ettiği mana nerede, “Şefkat kahramanı” ifadesi nerededir?

9) “Erkek egemen kültür kadını eve mahkum etmektedir” anlayışı, sosyolojik bir tespit olmasının yanı sıra bir sapmanın sonucu olarak da değerlendirilen “erkek egemen kültür” ifadesinden ayrı olarak başka bir tezat da barındırmaktadır.

Kadın, ev ve mahkumiyet kavramlarının normal şartlarda bir araya gelmesi mümkün değildir. Çünkü ev, ilkel dönemlerden itibaren genellikle kadının hakimiyeti altındadır (Özkul, 2011). Bir kişi hem hakim hem de mahkum olamaz. Dolayısıyla çalışmayan her kadını eve mahkumiyet ile bağdaştırmak yine bir sapmanın ürünüdür. Hatta yapılan bazı araştırmalara göre, çalışan kadınlar dahi, asıl işlerinin (sorumluluk alanlarının) ev içi nizam-düzen olduğunu ifade ederek evin hakimiyetinden, kendisini sorumlu tutmaktadır. Eğer kast edilen “kadın kamusal alandan dışlanmaktadır ve ev dışındaki bütün faaliyeti engellenmektedir veya sınırlanmaktadır” ise elbette bu da bir sapmanın sonucunun tespitidir ve yanlıştır.

Sonuç

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” tartışmaları genellikle iki temel düşünce üzerinden sürdürülmektedir. Bunlardan bir tanesi biyolojik determinist yaklaşım ile yapılan, bireyin özelliklerinin ve davranışlarının biyolojik fonksiyonlar ile sınırlı olduğu görüşüdür ki biyolojik özelliklerin bireyin kaderini belirlediğini ifade eden bir anlayıştır. Çevresel, sosyal ve kültürel faktörlerin bireyi şekillendirmede hiçbir rol oynamadığını savunmaktadır. Diğeri ise salt sosyo-kültürel değerlerin bireyin davranışlarını şekillendirdiği ve yönlendirdiği görüşüdür. Bu görüşe göre ise biyolojik ve fizyolojik özelliklerin bireyin kimliğine etkisinin, yalnızca avantaj-dezavantaj durumunda kaldığı, dolayısıyla da ataerkil veya anaerkil toplum düzenlerine göre sonradan öğrenilmiş ve benimsenmiş bir cinsiyet rolünün kabul edildiği savunulmaktadır. Bu çalışmada, birbiri ile neredeyse taban tabana zıt olan bu iki görüş “fitrat” kavramı üzerinden değerlendirilmiştir.

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” tartışmaları ayrıca her biri ayrı bir tartışma konusu olan birçok alt başlık içermektedir. Ayrıca tartışma içerisinde değerlendirilen ve her biri birden fazla anlam ifade eden adalet, hak, eşitlik gibi anahtar kavramların, hangi manada hangi maksatla kullanıldığının açıkça ifade edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu tartışmalardan sağlıklı sonuçlar elde etmek mümkün olamamaktadır.

Öte yandan bu tartışmaların, erkeğin ve kadının doğasını tanımayan bir anlayış içerisinde değerlendirilmesi de kadın ve erkeğin farklılıklarının ve fitri meyillerinin yok sayılarak “eşitlenmesine” sebep olmaktadır. Bu nedenle; “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” tartışmalarını, tutarlılık açısından, ön yargılardan ve klişelerden uzak bir bakış açısıyla değerlendirmek gerekmektedir.

Bu çalışmada, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” tartışmalarına dair yapılan değerlendirmelerin daha adil ve insafli olabilmesinin ancak tartışmanın ana ekseninde “fitrat” kavramının olması ile mümkün olabildiği savunulmaktadır.

Kaynakça

- Battal, A., (2011). Kadın. Köprü Dergisi, İstanbul
- Brizendine, L., (2012). Kadın Beyni. İstanbul: Say yayınları.
- Bediüzzaman Said Nursi, Lem’alar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul Eylül 2005, s.454 , s. 463.
- Bediüzzaman Said Nursi, Kastamonu Lâhikası, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2013, s. 385.
- Bediüzzaman Said Nursi, Sözler, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul Nisan 2005, s.519, s.575.
- Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul Haziran 2005, s.519, s.575.
- Connellan, J., Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Batki, A., Ahluwalia, J. (2000), Sex Differences in Human Neonatal Social Perception, Infant Behavior & Development 23; 113–118.
- Gültekin M., (2014). Bilimsel Araştırmalarda Kadın-Erkek Farklılıkları. Aile Akademisi Derneği Yayınları
- Kara, M., (1997). Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: (16. Cilt). 528-531
- Özkul, O., (2011). Kadın. Köprü Dergisi. İstanbul
- Topuz Kurt, S. ve Erkanlı, H., (2016). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın ve Erkeğe Atfedilen Anlamaların Metafor Yöntemiyle Analizi, Alternatif Politika Dergisi, 8 (2), 300-321.
- Vatandaş, C., (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. Sosyoloji Konferansları Dergisi, 29-56.